

نیازسنجی آموزش مداوم در

حرف پزشکی

ارائه یک الگوی کارآمد

نویسند

دکتر فریبا جعفری M.Sc, Ph.D

دانشیار مرکز تحقیقات پوست و سالک

دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

- سرشناسه : جعفری، فریبا، ۱۳۴۳ شهریور -
- عنوان و نام پدیدآور : نیازسنجی آموزش مداوم در حرف پزشکی : ارائه یک الگوی کارآمد/تالیف فریبا جعفری.
- مشخصات نشر : اصفهان: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان اصفهان، ۱۳۹۱.
- موضوعات ظاهری : ۹۵ ص.
- شابک : 978-964-524-473-4
- نوعیت فهرست نویسی : فیبا
- یادداشت : ۱۰/۱۰ قرار است تماس بگیرد
- یادداشت : کتابنامه: ص. ۹۳ - ۹۵.
- عنوان دیگر : ارائه یک الگوی کارآمد.
- موضوع : حرف پزشکی -- کارکنان -- آموزش مداوم.
- موضوع : آموزش مداوم
- موضوع : نیازسنجی
- شناسه افزوده : دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان اصفهان
- رده بندی کنگره : ۶۱۹/۷۳۷R
- رده بندی دیویی : ۶۱۰/۷۱۵
- شماره کتابشناسی ملی : ۳۰۲۵۰۸۲
- نام کتاب: نیازسنجی آموزش مداوم در حرف پزشکی : ارائه یک الگوی کارآمد
- نویسنده: دکتر فریبا جعفری
- ناشر: دانشگاه علوم پزشکی اصفهان
- شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۲۴-۴۷۳-۴
- تعداد صفحات: ۹۵
- قطع: وزیری
- نوبت چاپ: اول
- تیراژ: ۱۰۰۰
- قیمت چاپ: ۵۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای دانشگاه علوم پزشکی اصفهان محفوظ است.

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی اصفهان - ص.پ. ۳۱۹-۸۱۷۴۵ <http://publication.mui.ac.ir>

E-mail: publications@mui.ac.ir

دورنما: ۰۳۱۱-۶۶۸۷۸۹۸

تلفن فروشگاه: ۰۳۱۱-۶۶۸۳۴۰۵

پیشگفتار

حمد و سپاس دانای بیکرانهای راست که تمامی هستی را برای "انسان کامل" آفرید و انسان را برای رسیدن کمال، هم او که آدمی را بر سرشت الهی خلق کرد و رهنمای اوست تا رسیدن به سر منزل مقصود. در طی این طریق لحظه به لحظه و گام به گام آگاه تمامی نیازهای انسان و مقتضیات راه.

در دستور حاضر الگوهای رایج نیاز سنجی عمدتاً برگرفته از منابع شماره ۶ و ۷ می باشد که با نهایت دقت، در ساختار و طبقه بندی جدید مؤلف بر اساس سطح نیازسنجی، مباحث کاربردی الگو ارائه گردیده است. همچنین ضمن بیان فنون نیازسنجی و طبقه بندی آن بر اساس منبع نیازسنجی در نهایت چهارچوب الگویی کاربردی جهت نیازسنجی برنامه‌ای آموزش مداوم مطرح شده است.

مخاطب اصلی این مبحث دانشجویان و اعضای محترم هیأت علمی رشته‌های آموزش پزشکی و کارشناسان مراکز توسعه آموزش پزشکی کشور و کلیه افرادی است که به گونه‌ای دست اندرکار تدوین و توسعه ریزی آموزش مداوم حرف پزشکی می‌باشند.

تا چه قبول افتد و چه در نظر آید.

دکتر مریم باغچه‌بان

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
مقدمه.....	۵
فصل ۱: کلیات.....	۹
۱-۱) تعریف و اهداف.....	۱۰
فصل ۲: مبانی و مفاهیم علمی.....	۱۱
۲-۱) مفهوم نیاز.....	۱۲
۲-۲) مفهوم نیازسنجی.....	۱۳
۲-۲-۱) مفهوم نیازسنجی.....	۱۴
۲-۲-۲) ضرورت نیازسنجی در آموزش بزرگسالان.....	۱۴
۲-۲-۳) تعریف نیازسنجی در آموزش مداوم مشاغل پزشکی (CME).....	۱۶
۲-۳) الگوهای نیازسنجی.....	۱۷
۲-۳-۱) ضرورت وجود الگو.....	۱۷
۲-۳-۲) روش‌های طبقه‌بندی الگوها و فنون.....	۱۷
۲-۳-۳) تناسب به کارگیری الگو در تأمین اهداف مختلف نیازسنجی.....	۱۸
۲-۳-۴) طبقه‌بندی الگوهای نیازسنجی.....	۱۸
۲-۳-۴-۱) الگوهای نیازسنجی در تمامی سطوح.....	۱۸
۲-۳-۴-۲) الگوهای نیازسنجی در سطح منطقه‌ای.....	۲۳
۲-۳-۴-۳) الگوهای راهبردی.....	۳۱
۲-۳-۴-۴) الگوهای نیازسنجی در سطح سازمان یا مؤسسه آموزشی.....	۳۸
۲-۳-۵) الگوهای نیازسنجی در سطح شغلی، حرفه‌ای و فردی.....	۴۸
۲-۳-۶) الگوهای نیازسنجی در سطح واحد درسی.....	۶۲
۲-۴) فنون نیازسنجی.....	۷۰
۲-۴-۱) طبقه‌بندی فنون نیازسنجی بر اساس منبع نیازسنجی.....	۷۱
۲-۴-۵) اولویت‌بندی نیازها.....	۷۳
فصل ۳: ارائه الگوهای پیشنهادی و کاربردی نیازسنجی برنامه‌های آموزشی مداوم.....	۷۷
منابع.....	۹۳

مقدمه

بسیاری از زمینه‌های علمی در حرفه پزشکی در حال پیشرفت و تغییرات سریع است. یکی از راه‌های اصلی هماهنگی با این تغییرات روزمره حفظ توانایی صاحبان این مشاغل در زمینه پیشرفت‌های جدید است. به این منظور آموزش مداوم راه اثبات دهنده برای حفظ دانش، مهارت و نگرش افراد در مشاغل پزشکی برای ارائه هر چه بهتر خدمات بهداشتی به بیماران است.^(۱)

نیازسنجی، این مهمی در طراحی، توسعه و ارزشیابی برنامه‌های آموزش مداوم است. راسلت^(۱) (۱۹۸۱) نیازسنجی را تلاش نظام‌مند به منظور جمع‌آوری عقاید و آرای افراد با استفاده از منابع مختلف در مورد مشکلات عملکردی و یا نظام‌ها و فناوری جدید می‌داند. یک عملیات هما در آموزش بزرگسالان، ارائه برنامه‌های آموزشی بر مبنای نیازهای حساس شده است و نیازسنجی راهی برای شناسایی این نیازهاست.^(۲)

در فرایند آموزش، «نیاز آموزشی» عنوان تفاوت بین عملکرد موجود با عملکرد مطلوب، فاصله بین آنچه که هست با آنچه که باید باشد تعریف می‌شود.^(۳-۵) نیازسنجی آموزشی عبارت است از شناسایی نیازهای آموزش و درجه‌بندی آنها به ترتیب اولویت و انتخاب نیازهایی که باید کاهش یابد و حذف شود.^(۶)

نیازسنجی در واقع ابزاری برای برنامه‌ریزی آموزشی است و در طریق آن مدیران و طراحان برنامه‌های آموزش مداوم درباره جنبه‌های مختلف یک برنامه آموزشی، از جمله ضرورت طراحی دوره‌های آموزشی، بهبود شیوه‌های ارائه مفاهیم و حق تعیین موضوعات یک دوره تصمیم‌گیری می‌کنند.

الگوهای نیازسنجی به منظور راهنمایی فرایند جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات برای تسهیل تصمیمات برنامه‌ریزی تدوین شده است.^(۷) الگوها اگر چه به‌طور عمده دارای

^۱ . Rossett

ماهیتی با کاربرد عمومی است، اما هر کدام تحت شرایط معینی قابل استفاده‌اند. در قلمرو تعلیم و تربیت، الگوهای مختلفی برای نیازسنجی تدوین شده‌اند، در سال‌های اخیر با توجه به ضرورت نیازسنجی در آموزش مداوم پزشکی، برخی از این الگوها به این حوزه وارد شده و در دست تجربه است.

بسیار کارشناسان آموزشی معتقدند، هیچ روش نیازسنجی که بتوان آن را در تمام موارد به‌کار برد وجود ندارد، چون نیازسنجی با اهداف مختلف به‌کار می‌رود و منابع متعددی برای گردآوری اطلاعات در دسترس است. با وجود این طراحی الگویی کلی و کاربردی که بتوان آن را در شرایط مختلف به‌کار برد امکان‌پذیر به نظر می‌رسد. به عقیده سوارز^۱ اکثر مطالعات نیازسنجی در مراحل زیر مشترک هستند:

- ۱- آمادگی برای نیازسنجی شامل تعیین اهداف نیازسنجی و تعیین حوزه فعالیت.
- ۲- تعیین معیارهایی که طی نیازسنجی و رعایت موجود با آن مقایسه شود (مانند اهداف آموزش، سطح حداقل رضایت از عملکرد، نتایجی مربوط به آزمون‌های استاندارد شده، مقررات و ...).
- ۳- طرح نیازسنجی: شامل تعیین حیطه مورد بررسی (انسان، نگرش، عملکرد)، انتخاب روش‌های مناسب برای جمع‌آوری اطلاعات، تعیین نحوه تجزیه و تحلیل اطلاعات و تعیین نحوه گزارش‌دهی نتایج.
- ۴- تعیین اولویت نیازها: رتبه‌بندی بر اساس میزان اهمیت نیازها و فاصله بین وضع موجود با وضع مطلوب.
- ۵- به‌کارگیری نتایج نیازسنجی در صحنه عمل.

اهتمام اصلی این کتاب، مرور الگوهای رایج نیازسنجی، از نظر سطح کاربردی الگو است، که از این لحاظ، شاید نگاهی تازه به این مقوله می‌باشد. همچنین چارچوبی کلی برای انتخاب، آمادگی و اجرای یک پروژه‌ی نیازسنجی در قلمرو آموزش مداوم به

دست می‌دهد که با نگاهی عام و فراگیر، نکات مشترک تمام الگوها را در بر می‌گیرد. علاوه بر این طی پژوهشی که از طریق پرسش‌نامه انجام گرفت برخی مفاهیم اساسی از نظر مفهوم نیاز، مراحل و الگوهای نیازسنجی از نظر مدیران و کارشناسان آموزش مداوم کشور بررسی شد. این بررسی ضمن جمع‌بندی نظرات آنان، می‌تواند خود به گامی برای پرسش‌نامه نیازسنجی از مجموعه آموزش مداوم کشور قلمداد گردد که میزان اصلاحتان از این مقوله را برآورد می‌کند و نتایج حاصل را می‌توان مبنایی برای تدوین و طراحی کانون‌های آموزشی آتی در این زمینه محسوب نمود.